

DISPV TATIO INAVGV RALIS
IVRIS PVBLICI ET SOLENNITATVM ANTIQV ARVM

DE
SVBSCRIPTIONIBVS
PRINCIPVM,

GERMANIS.

Von

Krafft und rechtem Gebrauch der Unterschrift- und Be-
siegelungen von Regenten, zu alt- und neuern Zeiten, in Be-
fehl, Schuld, Zusage, Schenk- und Begnadigungs-Fällen.

QVAM

SINE PRAESIDE

IN ILLVSTRI VNIVERSITATE LVDOVICIANA

PRO LICENTIA

SVM MOS IN VTROQVE IVRE HONORES DOCTORALIA

MORE MAIORVM CARESSENDI,

ERV DITORVM EXAMINI SVBIECIT

IOACHIMVS von DALE,

LVBECENSIS.

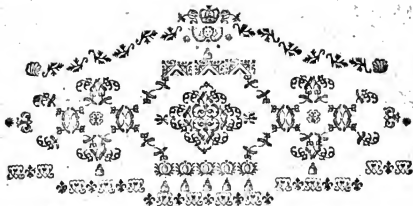
DIE XV. MAII ANNO CIO IO CLXXVI.

I E N A E,

REC. LITTERIS IO. BERNH. HELLERI, 1750.

I. N. D. N. I. C.

S quisquam in terris arduum ac subli-
me sustinet munus, sustinent illud Prin-
cipes, Reges, Imperatores, Dii illi, ut
vocantur, terrestres, qui variis pra-
sunt Rebus publicis atque auspiciis suis terras, ma-
ria, pacem, bella moderantur: quippe, quorum cu-
ra adeo graves sunt ac longe lateque diffusa, ut
non immerito Majores nostri divinitatem quandam
in iisdem fuerint admirati, inque compensationem
tot tantarumque molestiarum & laborum, quos in-
desinenter pro bono publico subeunt, vel magnificis
titulis ac honoribus eos ornarint, vel ipsorum et-
iam Principum, varias prerogativas sibi praeter ceteris
tribuentium, voluntati minime contradixerint.

A 2

Scilicet

Scilicet ut in eo, qui supra omnium sortem collocatus est, nihil non appareret Augustum, ac Majestas & eminentia ex quibuscunque illius eluceret actibus.

Insignia illa jam tasebimus encomia, quibus vel PII, Buleng. cap. 27. p. 1. FELICES, Prosper. Aquitan. lib. de provident. SERENI, Symmachus epist. 3. SACRI, Sixtin. de Regal. c. 1. n. 31. SANCTISSIMI, l. 87. §. fin. ff. d. legat. 2. MAGNI, MAXIMI, constitut. Imp. Justin. de filiis liberarum. GLORIOSISSIMI, l. inter claras C. d. summ. Trinit. &c. audiunt, atque allegabimus saltem inveteratam illam consuetudinem, qua Principem salutaturi, ante omnia vel manus, vel secundum mores quarundam gentium, pedes ejusdem exosculari, imo interdum etiam vestimenta, sacram, uti Imperatores nostri loquuntur, purpuram adorare, & humillime venerari, assolent, Pancirollus rerum memorabil. lib. 1. Tit. quomodo salutati fuerint Imperatores p. 432. Ac referemus antiqua Romanorum instituta, quibus Imperatorem, licet presentem, non tamen nisi scripto, uti Tacitus lib. 4. Annal. testatur, adiri fas erat, quorum vigore purpureis incedere vestibus præter Principem nemine licebat; l. 1. C. quæ res ven. non poss. Sparsio missilium Nov. 105. cap. 2. §. 1. quæ ante

ante consulibus competeat, post Solis Imperatori-
bus reservata. Nov. 105. c. 2. §. 1. Statuæ in hono-
rem Principum posita, in magna erant veneratione,
violatoribus earundem gravi pœna constituta. Dio
lib. 57. in fin. Ensem vel pugionem in oculis eorum
nudare pro gravi piaculo habebatur. Bulenger. de
Rom. Imp. l. 1. c. 16. p. 132. §. sexcenta alia, quæ bre-
vitatis studio sicco nunc præterimus pede. Ex qui-
bus majorum institutis non minimum obtinet locum
memorable illud, quod Leo Imperator in l. 6. C. d.
div. rescript. de encaustico colore ac purpurea in-
scriptione in rescriptis Principum adhibendis pro-
posuit, eorum consecutionem ac usurpationem Soli
Cæsareæ Majestati tribuendo, aliis vero sub bono-
rum publicatione ac capitali pœna interdicendo.
Et hæc ipsa est lex, quæ nos cum aliis etiam rationi-
bus nonnullis induxit, ad eam, quæ hic sistitur, de
Subscriptionibus Principum materiam pro Dispu-
tatione Inaugurali eligendam, eo quod exinde anim-
advertimus, pari ratione olim ac hodie varias in
Subscriptionibus Imperatorum adhibitæ fuisse so-
lennitates, operaque pretium fore, si per modum
Disputationis hæc materia traderetur, ac collatione
antiquarum solennitatum, cum modernis, instituta,
publici Juris fieret. Dum vero arduum hoc opus

agredimur ad benevolentiam ac humanitatem Le-
toris (quo benignum de hisce nostris conatibus fer-
re velit iudicium) confugimus, gratiam SPIRI-
TUS SANCTI ardentibus suspiriis implorantes,
qui faxit, ut omnia in Dei gloriam & nostram Sa-
lutem cedant. Feliciter!

CAPVT I.

GENERALIA NONNVLLA, TERMINORVM sc. ENODATIONEM, DEFINITIONEM AC ORIGINEM COMPLECTENS.

S V M M A R I A.

1. Etymologia vocum.
2. Vocabulum Principis
πολύσημον.
3. Veteribus Latinis fuit
honoris ac prerogati-
ua nomen.
4. Jureconsultis etiam
Principes dicuntur,
qui de Principatu inve-
stiti sunt.
5. Hodiernos nostros Im-
peratores merito Prin-
cipes vocari secundum
hanc ultimam vocis
acceptionem ostenditur
6. In Gallia Principis Ti-
tulo nullus nisi ex stir-
pe regia oriundus insi-
gnitur.
7. Principes in propria &
specia-

specialissima significatione quinam sint.

8. *Definitio & descriptio Thematis nostri.*

9. *Declaratio definitionis.*

10. *Principes interdum nomine proprio, interdum aliis in subscri-*

bendo utuntur verbis solennibus.

11. *Origo subscriptionum licet obscura, est tamen antiquissima.*

12. *Probatur ex Lampri-
dio in Alexandro Vo-
pisco & loco quodam
Eusebii.*

um vocabulum Subscriptionis, quod à præpositione sub & scribendo derivatum esse, vel ipsi Tyrones norunt, non adeo sit πολύσημον, ideo longiori ejusdem examine supersedentes, †2. potius in significatione Principis, quæ arduis sæpe controversiis ansam dedit explicanda, varias observamus acceptiones, quas hinc inde apud Scriptores reperire licuit, quarum alia generalissima, Specialis alia, alia Specialissima. †3. Ista solennis est veteribus Latinis, quando vox *Princeps* iis honoris ac prærogativæ nomen est, atque primum vel præcipuum aliquem significat. *Cesar. lib. 1. d. Bell. Gall.* Ita Principem Senatus dicebat, qui primum lectus in Senatum, omnes

mnēs Magistratus anteibat, et si nec Imperium nec potestatem haberet : *Zamoiscius de Senat. Rom. l. 1. pag. 18. Lazius d. Republica Romana l. 3. cap. 17. pag. 355.* Et Carthaginenses olim Principes Africæ vocabantur. *Lips. 1. Elect. cap. 18. p. 99.* Ita *M. Tull. in Orat. Verrin. 1. L. Domitium Ahenobarbum* Juventutis Principem tanquam maximæ expectationis Juvenem ; *Atque in Orat. pro Sylla. L. Torquatū* Principem & ligniferum Juventutis, honoris causa nominat. Quare hunc etiam Titulum postea Imperatores Romani, mutata Reipubl. forma pro suis tantum filiis usurparunt, ut honoratissimum pro Juventute nobili. Quemadmodum ait *Limnaus d. Jur. publ. l. 4. c. 2. num. 3. † 4.* Illa sive media vocis usurpatio hodierno usu introducta & communiter occurrit apud Jureconsultos, qua Principis nomen præter honorem etiam potestatem quandam denotat : & Principes illi dicuntur, qui de Principatu ab Imperatore una cum dignitate principali investiti ac decorati sunt, quali titulo ac dignitate gaudent in Imperio Electores, Archiduces, Duces, Landgravii, Marchiones &c.

† 5. Quo loco non prætereunda est insignis illa differentia ac dissimilitudo, quam à Romano
Ime

Imperio Gallicum habet regnum, in quo Principis titulo neminem, nisi ex Regia Gallorum stirpe oriundum, licet vel maxime Dux aut Marchio quis sit, ornati moris est : uti refert *Rulmann*. *Le nom & la qualité de Prince n'appartient qu'aux Princes du sang & absolument celui de Prince, au premier (e.g. Monsieur le Prince aujourd'hui) c'est à dire le Prince de Condé*) nom rare, héroïque & divin, d'excellente odeur, le miroir de plus grands, & le lustre de leur bonheur, réservé pour les enfans des Rois aux autres Royaumes. *Harang. 5. p. 66.* Testante illud quoque *Tbuano lib. 25. bist. p. m. 504.* quando ait : *Ante omnia scilicet constare Principis nomen nusquam in Gallia tributum, nisi iis, qui per mares à Regibus Gallia originem repetunt. Itaque Petrum Lizetum, Curia Principem dum publice jus diceret, Patrono Guisianorum, qui Principes eos nominabat, palam alta voce dixisse, actis publicis Principis nomen non nisi Regia prosapia Principibus tribui moris esse.*

† 6. In tertia sive specialissima significatione Principum nomine tantum veniunt, quibus summa atque independens in Republica, sibi divinitus concedita competit potestas, quales sunt Im-

B

pera-

peratores, Reges, alique superiorem non recognoscentes Principes.

† 7. Merito autem in hanc ultimam classem referimus Imperatores, eosque tam antiquiores Romanos, qui liberiori imperio longe lateque in Oriente & Occidente dominabantur: Exemplo sunt plurimi Codicis Tituli, *de constitutionibus Principum: de his, qui à Principe vocationem acceperunt; Ne sine jussu Principis Judicibus liceat confiscare. Quando libellus Principi datus litis contestationem faciat &c.* aliaque innumera juris loca: quam hodiernos nostros Germanos, tum per expressa verba Maximilianii in der Ordnung der *Österreich*, de An. 1512. §. 3. & §. 16. in verbis: *des ob-
risten Fürsten*, tum propterea, quod illi Romanorum sunt Successores, & penes quos summa adhuc residet potestas, non obstante *Capitulatione*, in quam hodie noviter electi Romanorum Reges ante coronationem Moguntino jurant, siquidem per eam summitati vel independentiæ Imperatoris nihil detrahitur, sed infinitati saltem ejus certus modus, certique limites ponuntur, ut accurate hanc rem deduxit Illustris Dominus Cancellarius STRAUCHIUS, Seculi nostri Lumen, Præceptor & Patronus, submisit venerandus, in *Dissert.*

Exot.

Exot. 4. §. ult. & Inst. Jur. Publ. tit. 4. §. 4. & sqq. frustra dissentientibus nonnullis male feriatis, quorum straminea argumenta breviter quidem, sed more solito nerveole contudit supra laudatus Magnus Strauchius, h. l. *Linnaeus. d. Jur. publ. l. 1. c. 12. n. 36.* & paulo latius *Reinkingh. de regim. secul. & Ecclesiast. l. 1. class. 3. cap. 9.* Atque hæc ultima vocis acceptio maxime hujus erit loci.

† 8. Hisce circa verborum enodationem necessario præmissis, ad descriptionem Thematici nostri transimus ac *Subscriptionem Principum* dicimus: *Actum, quo Imperatores, vel Reges rescriptis suis, cæterisque in Scripturam redactis negotiis propria manu nomen suum aut alie sibi Solemnia & usitata verba subjiciunt.* † 9. Dicimus (1) *Manu propria*; etiam si enim in privatorum negotiis literarum expertes per extraneos etiam cum effectu subscriptiones perficere possint; Atque hic loci notissima illa juris regula: Quod quis per alium facit, idem fecisse cenletur, magnam vim obtineat, testante *Besoldo in thes. pract. voc. Hand=Umschrifft*, in hac tamen dissertatione nobis potius sermo est de Subnotationibus *ὑπογράφαι*, ac Imperatorio calamo exaratis; tum quod hæc proprie loquendo subscriptionis nomen mereantur, prout

vult Dieter. in addit. ad Besold. cit. loc. Tum quod hoc sacrorum assatum olim fuerit substantiale requisitum, uti docemur ex l. 3. § 6. C. d. div. re-script.

† 10. Dicimus (2) *nomen suum aut alia sibi solennia & usitata verba.* Hancce subscribendi varietatem deprehendere licet, non modo in Romanorum Principum, uti sequente capite demonstratum ibimus, verum etiam in exterorum Regum diplomatis. De Hispaniarum Rege refert Baudius d. induc. bell. Belg. l. 2. pag. 36. qui aliquando non proprium nomen, sed hæc subnectat verba: *yo el Rey, ego Rex.* De Lusitanæ Regibus ait Connestag. lib. 6. fol. 331. quod in diplomatum subscriptione quinque semper addere puncta . . . consueverint, quæ vulnera appellarint, in memoriam vulnertum nostri Salvatoris. Similiter ii, quorum oculis subinde Gallicani Regis mandata subiiciuntur, manu Regis interdum hæc adjecta verba: *ainsi, est nostre plaisir*, vel ita: *cartel est nostre bon plaisir*, hæc nostra est voluntas, conspiciunt. Pontifices vocabulo, *placet*, cum Litera initiali nominis, ut, P. Paulus, vel verbis: *fiat ut petitur*; adjecta dicta initiali litera utuntur. Electores Saxonie præter nomen etiam vocabulum, FIAT,

FIAT, adhibent, & quæ hujus generis apud alios reperiuntur alia.

† II. In origine Subscriptionum Principaliū indaganda vereor, ne infeliciores futuri simus, ubi tam apud sacros, quam profanos, tam Romanos, quam externos Scriptores altum de hac quæstione: Sub quonam Principe hæc manu propria subscribendi diplomata consuetudo invaluerit? Est silentium; Annum sane vel seculum hac de re præcise determinare nobis impossibile, interea tamen ne plane sileamus, dicimus ad morem *Feudistæ*, qui in obscura feudorum origine investiganda, consimili loquendi formula utitur (originem earum esse antiquissimam, atque jam tum seculo tertio post Christum natum, apud Romanos literas propria manu Imperatoris, esse subscriptas, † 12. ut testantur Historiæ Augustæ Scriptores, *Lampridius in Alexandro*, *Vopiscus in Cor.* & alii, ejus rei habemus etiam vestigia de Constantino Magno ap. *Eusebium*, qui l. 2. de vita *Constant.* ita: *ἐπιλεταὶ δ' ἐξ αὐθεντικῆ τῆ παρ' ὑμῖν φυλασσομένη βασιλικῆ ἀρχῆς, ἢ καὶ τῆς αὐτῆς διζιᾶς ἔγγραφοι ὑποσημαίνουσιν, τῆς τῷ λόγῳ πιστώσεως, διὰ τινος φραγίδος, κατασημαίνει τὴν μαρτυρίαν,* h. e. *Desumptum est autem ex ipsa authentica lege, quæ apud nos asservatur. Cui etiam dextra ipsius* sub-

*subscriptio verborum fidem quasi sigillo quodam certo testimonio confirmat, & diversis locis varia Sub-
scriptionum imperialium exempla nobis exhibet,
de quibus tamen fusius suo loco diceretur.*

CAPVT II.

DE

MODO SVBSCRIBENDI AN-
TIQVIS IMPERATORIBVS VSI-
TATO ET SACRO EN-
CAVSTO.

S V M M A R I A.

1. Ratio ordinis,
2. Priscos Imperatores Sa-
cro Encausto sua consi-
gnasse rescripta indigi-
tatur.
3. Quomodo S. Encau-
stum fuerit prapara-
tum.
4. Quibus moti sint Im-
peratores, ut hunc co-
lorem suis Scriptioni-
bus reddiderint pro-
prium.
5. Privatis olim purpura
gestande vel distraben-
de facultas non erat.
6. Cur Encaustum dictum
fuerit sacrum.
7. Pœna eorum, qui con-
tra l. 6. C. de div. res-
script. Encausto fue-
rint usi.
8. Annon hac pœna iusto
sit rigidior?
9. Formule antiquis Impe-
rii.

*ratoribus in subscrip-
tionibus usitata.*

10. *Prisci Imperatores pe-*

*culiæres etiam in scri-
bendo apices & stylum
observarunt.*

1. **C**ur diversum ac separatum de modo sub-
scribendi antiquo constituamus caput :
causa est insignis, quæ inter hodierna ac prisca tem-
pora intercedit hoc in puncto diversitas, in duobus
præcipue consistens, materia sc. scriptionis live co-
lore ac formulis solemnibus ; 2. Priscorum
Temporum materiam nobis suppeditat. *Leo Im-
perator in l. 6. C. de div. rescript. Sacri, inquit,*
affatus, quoscunque nostra mansuetudinis in qua-
cunque parte paginarum scripserit auctoritas, non
alio vultu penitus aut colore, nisi purpurea tantum-
modo inscriptione lustrentur : Scilicet, ut cocti mu-
ricis & triti concilii ardore signentur. Et paulo
post : *banc autem sacri encausti confectionem nulli*
sit licitum aut concessum habere aut querere, aut
à quocunque sperare &c. Ex qua lege apparet co-
lorem fuisse purpureum, *sacrum encaustum di-*
ctum, quo rescripta Imperialia fuerint consignata.
Quod & Constantinopolitanos Imperatores ser-
vasse, testatur à Barn. Brissonio de form. lib. 3. p. m.
326. allegatus Constantinus Manasses in Annalibus,
his

his verbis : *Nam si quis, ait, ei chartam offerret, rubris in ea literis nomen Imperatorium subscribebat. Etmox : Hanc chartam fratri offert, rogat hanc Scripturam literis Imperatoris munire ac subscriinare velit. Imperator precibus sororis annuit. Mox calamum prebendit manu & exaratis purpurei coloris literis chartam confirmat. Idem alio loco : Nam Romani consiliis obtemperans Imp. literas rubrica subscriptas ad exercitum mittit, idipsum & Nicetas primo libro de vita Manuelis confirmat ubi infit : Eum in ipso imperii sui initio Constantinopolim misisse literas, rubro aureoque sigillo & serico filo munitas & concha siue purpura sanguine pictas : quibus annecti poterunt plura alia loca, ex ipso Niceta apud Brissonium dictis paginis ; Ubi obiter notandum, quod Pancirollus lib. 1. rerum memorab. deperd. p. m. 16. de casu, quo in pupillari ætate Imperator adhuc fuerat constitutus memorat. Tutorem ejus tum virides exarasse literas, inque hanc rem testem citat Nicetam de Alexio Proto-Sebasto, Alexii Commeni Tutore exemplum proferentem ; † 3. Quomodo vero dictum Encaustum præparari fuerit solitum, commonstrant nobis verum paucissimis hæc legis nostræ 6. C. de div. rescript. verba sc. ut cocti muricis & licti*

Et tincti conchylii ardore &c. Terebantur nimirum in pulperem conchylium purpuræ, & adjiciebatur nonnihil decocto ex ipso colore, ac simul liquabatur: reductaque inde materia liquida & densitate sua scriptioni apta dicebatur *Encaustum*. Cujacius quidem legi jubet *encautum*, provocatque ad veteres glossas, paratidis Codicis *lib. 1. tit. 23.* sed procul dubio mendosis. Nam in Basilicis *encaustum* legitur, iisque manuscriptis, ut & in aliis libris antiquis, quos Fabrotius vidit. Confer. *Jacob. Godofr. tom. 2. Cod. 15. p. 420.*

Ex quibus dictis colligere licet, purpuram, conchylium, & muricem in jure nostro pro synonymis haberi ac promiscue usurpari, quemadmodum etiam, quam purpuram in *l. 1. C. quæ res ven. non poss.* Imperatores dixerant, eandem mox muricis vellus appellant. Et alibi, pallia ejusmodi, conchylio tincta & conchylii cruore infecta dicuntur in *l. 4. C. d. vestib. holob.* Quæ tamen accurate loquendo, licet sub concharum genere omnia comprehendantur diversæ sunt speciei, ut docet *Salmuth. ad Panciroll. rer. deperd. p. m. 10. & Plin. natur. histor. l. 9. c. 36.* quo benevolum lectorem remittimus.

† 4. Quibus vero rationibus nostri fuerint
C Impe-

Imperatores moti, ut purpureum colorem scripturæ suæ reddiderint proprium, divinatum haud difficile, iis præsertim, qui purpuram norunt inter omnes Principem obtinere locum, atque eorum quasi existere Regem, eaque propter regis dignitatis insigne à *Tertulliano de Idololatr. fol. m. 460.* vocitatam & *l. 4. C. d. vesti bo. holo ber.* soli Principi ejusque domui dedicatam. † 5. Namq; privatis olim adeo purpurearum vestium usu interdictum erat, ut non tantum fucandæ & distrahendæ illius facultatem non habuerint. *l. i. C. quæ res ven. non poss.* sed nec segmenta aut frustula illius, quæ neque vendenti neque ementi usum inconvenientem præberent, in mercimoniis esse potuerint, quorum tamen segmentorum aut particularum conchyliis tinctarum commercia Leo Imperator in *Novell. const. 80.* rursus permisit, eo quod frustula illa Imperatoris Majestatis eminentiæ non adversarii videbantur, & subditis tamen Magnificentis speciem præbere poterant. Decere enim Imperatoriam Majestatem, quum aliis multis modis subditos beneficiis afficiat, eorum Magnificentis non invidere, uti gravis est Imperatoris Leonis sententia *dist. constit. 80.* † 6. Encaustum vero cujus lex nostra. *6. C. d. div. rescript.* mentionem facit, inibi

inibi dicitur sacrum, modo loquendi Imperatoribus nostris peculiari, quo se suaque divina, sacra, coelestia appellare solebant, sic sacros affatus sua vocat rescripta *Leo l. 6. C. d. div. rescript.* sacrum suum patrimonium *Honorius in l. 1. C. d. indict.* sacros apices literas suas *Theodos. Arcad. & Honor. in l. fin. C. d. annon. civil.* sacrum oraculum, divinam annotationem sua rescripta & subscriptiones, item divinam suam decemum, *Theodos. & Valentin. l. 2. C. d. quibus munerib.* ut taceamus id genus alia exempla, quibus duodecim libri Codicis sunt refertissimi.

† 7. Quemadmodum jam *sacrum hoc concessum* soli Cæsareæ Majestatis sub notationi erat reservatum, ita læsæ Majestatis habebatur reus. vid. *Schütz. Coll. publ. Diss. V. §. 4. L. D.* ac perditam *l. 6. C. d. div. rescript.* post publicationem omnium bonorum capitali pœna plectendus, qui hoc concessum habere, vel quærere vel à quocunque sperare tyrannico spiritu aggressus fuerit.

† 8. Ubi dubitare quispiam forte posset; *Annon* pœna hæc justo sit rigidior? dum ob leve admissum nulla inter delictum & pœnam proportione observata, homo vita sua, qua nihil charius, illico privandus. Verum enim verò cum hic subdito-

rum ausus in gravem Imperatorum vergat contemptum, ac varia exinde in rempubl. manare possint incommoda & damna, non tantum justissimam eam dicimus, sed & pro diversitate circumstantiarum exasperandam, exemplo aliorum delictorum, furti, venationis contra prohibitionem exercitæ, adulteratæ monetæ aliorumve: cujus quæstionis tamen uberiorem discussionem, quam ipsemet forte conflictus nobis dabit, nunc missam facimus, ad formulas subscriptionum vetustas progressuri.

† 9. Alterum in quo subnotationes priscorum Imperatorum ab hodiernis discrepant, consistit in *formulis solemnibus* loco nominum olim adhiberi solitis. Quæ formulæ pro discrimine illorum, ad quos principalia rescripta emanabant, non erant uniusmodi, sed interdum vel jussionem vel omnigenæ felicitatis votum continebant, vel etiam singularem Imperatoris testabantur affectum. In edictis ad populum plerumque hujus tenoris Imperiali manu conscripta habebantur verba: PROPONATUR AMANTISSIMO NOSTRI POPULO ROMANO, vel POPULO CONSTANTINOPOLITANO: ostendit hoc variis exemplis *Brissonius de form. p. m.*

324. quorum præcipua hic adjicere nobis sufficiat.
*Est Novell. Theodos. & Valentin. &c. de Reddito ju-
 re armorum. Item Novell. eorundem imperat. de
 pretio solidi* quarum novissima verba sunt hæc. Et
 manu divina : **PROPONATVR AMANTIS-
 SIMO NOSTRI POP. ROM.** Si *Novell. Ju-
 stiniani 141. in edicto ad Constantinopolitanos :*
**PROPONATVR CONSTANTINOPOLI-
 TANIS CIVIBVS NOSTRIS.** Et *Nov. Ju-
 stinian. 13. de Prætoribus populi,* eadem verba nobis
 representat. Notetur hic, quod verba illa, & *ma-
 nu divina :* subscriptiones antecedentia hiis literis
ET M. D. singularibus indigitata atque indicium
 fuerint sublequentis scripturæ Imperialis, quamvis
 tamen subscriptionibus Imperatorum hac etiam
 verba sæpius præmissa fuerint : *Subscriptio Impe-
 rialis, ut constat ex Justin. Imp. constit. de filiis li-
 berarum & sacro pragmatico Tiberii Augusti, de
 confirmat. constit. Justin. circa finem.*

Ad Senatum vero scribentes ut plurimum in
 fine adjiciebant manu sua : **OPTAMVS VOS
 FELICISSIMOS AC FLORENTISSIMOS
 NOSTRIQVE AMANTISSIMOS PER MVLTOS
 ANNOS BENE VALERE SANCTIS-
 SIMI ORDINIS PATRES CONSCRIPTI.**

Subnotabatur quoque interdum Imperatores hunc in modum imprimis in literis ad privatos datis : DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS PARENS KARISSIME. Ita in Postrema Novella. Theodos. & Valent. *de episcop. ord.* ad Ætium, patricium, scriptum legitur, similiter Nov. in *d. homicid. casual. vel volunt.* facta ad Maximum, P.P. DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS PARENS KARISSIME AVGVSTORVM.

Eodem modo *Instit. Novell. 121. ad Basilium praesidem* DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS FRATER JVCVNDISSIME. In *constit. Justin. Imper.* hæc reperitur Subscriptio. Et *Subscriptio Imperialis* VALE THEODORE PARENS KARISSIME ATQVE AMANTISSIME. Conferatur & subsequens *sacrum pragmaticum Tiberii Augusti* circa finem; & *Novella septima ad Epiphanium, Patriarcham Constantinopolitanum*: Epistola Justiniani Imperatoris ad Johannem Pontificem, quæ recitatur *in l. inter claras 8. C. de Summa Trinit.*

Hæc etiam subscribendi formula fere Constantinus Magnus utebatur, cujus Epistolæ ad Eusebium & Macarium Hierosolymorum Episcopum

pum apud *Enseb. lib. 2. 3. & 4.* in vita ejusdem Imperatoris, & *Socratem lib. 1. histor. Ecclesiast. cap. 6. & c. Theodoritum ejusdem histor. cap. 10. & 16.* ita concluduntur: ὁ θεός οἱ διαφολὰς αἰνέει ἀγαπᾷ, & quæ aliæ similes subnotationum erant formulae, quas, ne copiosa earundem enarratione Benevolo Lectori tedium creemus, silentio nunc involvimus. Adeat, qui plura expetit *Brisson. d. formatul. & solemn. verb. p. m. 325. & seqq.*

† 10. Hæc de subscriptionibus antiquis, ubi brevibus memorandum, quosdam Imperatores olim peculiare etiam in scribendo apices & stylum observasse. Cujus rei monumenta nobis relicta sunt, in *l. 3. Cod. Theod. ad L. Corn. de falsis* in qua lege Valentinian. & Valens, ne quis styli Imperialis exemplum vel privatim vel publice sibi summat, sed potius ut communibus posthac literis univërsa mandentur, severe mandant ac sub pœnâ falsi edicunt: Sequitur

nunc

CAPVT III.

DE

MODO SVBSCRIBENDI HO- DIERNO, ET SVBSRIPTIONI- BUS CANCELLARIORVM.

SVM.

S V M M A R I A.

1. Quo signo Subscriptionis nomine, Carolus magnus usus fuerit.
2. Olim rescripta Imper. sine propria Imperatoris manu, & purpurea inscriptione nullius fuisse valoris.
3. Hodie hæc secus se haberi, ostenditur.
4. Ferdinandus III. Imper. Encaustico Colore interdum usus est.
5. In recessibus Imperii magna Subscriptionum varietas deprehenditur.
6. Quenam hujus sit varietatis causa.
7. Agitur de Subscriptionibus Vicariorum & Cancellariorum.
8. Olim subnotatio Quæstoris divinis jussionibus necessario erat subjicienda.
9. Quenam hujus rei ratio.
10. Cancellarii subscriptio est obligatoria.
11. Quæ verba olim Quæstores & hodie Cancellarii in Subscriptionibus adhibeant.
12. Recessus Imperii nonnunquam ab Archi-Cancellario, nonnunquam à Vice-Cancell. subscribuntur.
13. Quid operentur diversa in Recess. Imperii, Imperat. Archi-Cancellarii & Vice-Cancellariorum nomina.

Idem, quod sæpius aliis Principum ac Civitatum placitis, quorum ea est natura, ut mutationibus

bus sint obnoxia atque adeo vel expressa lege vel contrario usu postmodum obliterari queant, accidit Constitutionibus illis Imperialibus, quæ sacrum nobis Encaustum ac formam subscriptionum antiquam tradebant. † 1. Tempore Karoli M. & sequentium Imperatorum subscriptionis nomine signum aliquod & character usurpabatur, totius nominis literas implexas referens, qualia in vetustis Regiis & Imperatoriis diplomatibus videre est. Conf. *Stradam in hist. Imp.* † 2. Olim Cæsareum rescriptum sine propria Imperatoris subnotatione nullius erat valoris, neque lustrari illud licebat, nisi purpurea inscriptione *l. 6. c. d. div. rescript.* † 3. Hodie plurima in promptu sunt diplomata, quæ omni carent subnotatione, etsi à Principe subscripta, non tamen Encausto sed simplici atramento id factum videbimus, ita, ut non sine ratione Pancirollus Encaustum nostrum in rerum deperditarum retulerit numerum : † 4. Quamvis notandum hic sit, quod *Bechmannus in Comment. sua ad A. B. p. m. 195.* de Ferdinando III. Imperatore refert, eum in Subscriptionibus suis interdum, non tamen semper Encaustico colore fuisse usum; quodque testimonio suo confirmat, *Schützius*, quando in *Coll. Jur. Publ. Disp. V. lit.*

D

D. ocu,

D. oculis suis se vidisse ait, Regem Romanorum, Ferdinandum III. in vita divi parentis non atramento sed purpureo colore suas pinxisse literas. Ex quibus tamen elucet, Ferdinandi temporibus hoc fuisse non necessitatis sed meræ voluntatis ac proinde dictam l. 6. C. d. div. rescript. non denuo confirmatam & revocatam. Neque supra recensitæ formulæ antiquæ hodie nunc alicujus sunt usus, sed in earum locum solum Imperatoris nomen substitui solet.

† 5. Comitialia decreta, sive Recessus Imperii nostri quod attinet, in iis alia atque alia diversis temporibus Subscriptionum ratio perspicitur esse observata. Caroli IV. Aurea Bulla, uti exemplaria demonstrans subscriptione caret; Caret eadem sequens Friderici III. Reformatio atque hanc infecuti alii Recessus usque ad Carolum quintum, qui primum ordinationi Regimenti gloriosissimum nomen suum subnectere voluit. Quæ subscribendi ratio in succedentibus aliquot constitutionibus retenta, in quibusdam tamen vicissim intermissa est, uti ex oculari uniuscujusque Recessus inspectione clarius patecet; si quaeratur, *quanam hujus sit varietatis causa.* Quoad priores, quorum decreta Subscriptionibus vacant, sciendum;

dum, omissionem illam temporum consuetudini adscribendam, qua credebant, non esse opus, ut iis quæ sigilli sui robore confirmassent, pondus subscriptionis adderetur, rati, indignum esse prisca fide seculi sui, superflua comprobatione onerari. † 6. Quantum vero ad varietatem, quæ in posterorum Imperatorum recessibus deprehenditur pertinet: Credimus totum hoc subnotationis negotium tunc Principum arbitrio fuisse relictum, atque hinc alios anteriorem consuetudinem sibi in memoriam revocantes, à Subscriptionibus abstinuisse, alios vero decorum judicantes, ut quemadmodum præscriptione Augustissimi nominis sui decreta essent auspicati, ita vicissim nominis sui subnotatione perficiant, concludant ac confirment nomina sua se apposuisse.

† 7. Hisce jam quædam subjicienda sunt de Subscriptionibus Vicariorum & Cancellariorum, de quibus ita *Sprengerus in fontibus jur. publ.* *Ad dextram inquit Vicarius sub illo Cancellarius Vicarii, & ad sinistram appositis his: Ad Mandatum proprium Domini Vicarii, Secretarius seu Protototarius. Apponitur deinde Sigillum in cera rubra circa finem.* De Subscriptionibus præclarus est textus in *Nov. 114. c. 1. & Auth. Gloriosissimi C. d.*

div. rescript. Qua cavetur, ne ulla divina jussio, neque per viri Magnifici quaestoris Adjutores, neque per aliam cujuslibet militiae aut dignitatis aut officii personam cuicunque judice confectam, à quolibet suscipiatur cognitore, cui Magnifici Viri Quaestoris annotatio subiecta non fuerit : † 8. Et paulo post : Quod si in quolibet negotio sacram susceperint jussu onem, nisi cui Quaestoris viri Magnificentissimi fuerit subiecta annotatio, multa viginti librarum auri & officium eorum simili poena plectetur. Per Quaestorem hic intelligitur ille, qui Quaestor, alias, sacri audiebat palatii atque omnem juris ac justitiae in Aula administranda habebat directionem arg. l. ult. C. de div. rescript. junct. l. 32. C. d. Appell. Nov. 126. in pr. Hodie dictus Cancellarius, uti testis est Nicetas, qui lib. 7. rerum ab Imp. Manuel Comnenno gestarum ita scribit : τὸν δικαῖον, ὡς ἡ λατίνων βέλεται Φωνή, καγκελάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἰποῦν λαγοθέτην. † 9. Quibus vero sacratissimi nostri Imperatores fuerint permoti, ut Cancellariis potestatem fecerint, nomina sua Cæsareo adnectendi, non adeo erit obscurum, perpendenti infinitam illam negotiorum molem, quæ Principis per manus, præsertim in amplo principatu indies sunt expedienda : Sicut enim omnibus illis rite superesse, omniaque illo-

illorum gratia confecta documenta & decreta perlustrare uni & soli Principi erat impossibile, ita summa necessitate & plurimis incommodis, quæ cum multorum injuria non possunt non esse conjuncta præveniendis, adigebantur aliorum eligere fidem, quorum ope ac industria omnia sua rescripta perlegerentur ac recognoscerentur, utque cuncta sine furo & fraude processisse constet, nomine ipsius Cancellarii consignarentur. † 10. Ex quibus illico manifestum est hanc Cancellarii subscriptionem non dieis vel nudæ testificationis causa adhiberi, sed maxime obligatoriam esse eandem, atque adeo Cancellarium, quando contra officii sui rationes impingit, vel dolose aliquid committendo vel auctoritatem suam iis rebus accommodando, quas, quantum in ipso est, neque ullo modo scribi neque subscribi oportebat, justam Principis indignationem imo gravem etiam incurrere posse poenam huc facit. *l. ult. C. d. div. rescript.*

† 11. Cæterum subscriptio olim Quæstorum talis erat: *Quæstor. legi:* prout exempla adhuc habentur in *Novell. Justin. de filiis liberarum & sequenti pragmatico Tiberii*, hodie utuntur verbis: *vidit, recognovit*, & similibus. † 12. Reesusus Imperii præter Imperatorem subscribuntur

nōnunquam ab Archicancellario Imperii Electore Moguntino tantum : nōnunquam tertius Vicecancellarius, adjicitur interdum etiā à solo Imperatore sine alterius cujusque apposito nomine. † 13. Licet vero tres antedictæ subscriptiones unius sunt paginæ diversissimas tamen obtinent effectus Cæsareum namque nomen à quo totius rei maximum momentum dependet, auctoritatem ac pondus decretis tribuit. Archicancellarii subnotatio consilii, approbationis, honoris officiique rationes exhibet, denique recognitionis studium, diligentiam collationis, attentionem revisionis tertiæ & postrema subsignatio indicat.

Quæ de Cancellariis hic sunt relata applicari etiam poterunt ad *Secretarios*, aliosve quorum nomina sæpius decretis subiecta : conferatur hisce *Hermannus Kirchnerus de officio & dignitate Cancellarii*.

CAPVT IV.

D. E.

OBIECTO SVBSCRIPTIO-
NVM PRINCIPALIVM EARVN-
DEMQUE EFFECTIBVS.

SVM.

S V M M A R I A.

1. *Objectum Subscriptionis est amplissimum.*
2. *In quibus materiis maximam partem sint subscriptiones conspiciuae.*
3. *Explicantur paucis mandata & rescripta principum.*
4. *Rescripta sub & obreptitiae impetrata, item ea, quae utilitati publicae adversantur non valent.*
5. *Agitur de privilegiis.*
6. *Solius est imperatoris, concedere privilegia.*
7. *Ordines Imperii non sunt praetereundi, si de rebus Imperii conce-*
- dantur privilegia.*
8. *Qui privilegium contra utilitatem publicam impetrant in perjurium incidere videntur.*
9. *Recessus Imperii ex solo Imperatorio nomine robur & pondus mutantur.*
10. *Statuum consensus in condendis legibus adhibitus nihil autoritatis Imperatoriae Maj. detrahit.*
11. *Quinam sint Subscriptionum principalium effectus tum ratione aliorum tum ratione ipsius Principis.*

† 1. **H**ic forte non adeo à ratione alienum erit, si dicamus Principum subscriptiones ad omnia, quae illorum potestati obnoxia sunt, se extendere negotia, adeoque objectum hoc nostrum esse

esse amplissimum. Cum vero istud in omnibus suis partibus latissime persequi nostri non sit instituti, ideo materias saltem aliquas, in quibus subscriptionum ratio maxime est conspicua, additis nonnullis ejusdem effectibus, leviter & breviter hoc capite tangere nobis sufficiat.

† 2. Maximam vero partem conspicuæ sunt subscriptiones in Principum *Mandatis, Rescriptis, Privilegiis, Constitutionibus* ac *Recessibus Imperii, foederis ac pacis instrumentis*. † 3. *Mandata* sunt moniti, quæ certis personis dantur à Principe, veluti Præsidibus, aut Procuratoribus. Quæ nisi consistent ex scripto, nullius momenti sunt, *l. 1. C. de Basilica. lib. 2. tit. 6. n. 18.* *Rescripta* Principum sunt responsa ad aliorum preces ac desideria, quorum tres à Dd. constituuntur species, prima vocatur *adnotatio*, quæ videtur esse subscriptio Principis ad libellum privatæ personæ de privato negotio. Secunda dicitur *Epistola*, quæ est rescriptum Imperatoris ad præsidis relationem de negotio dubio factum. Tertia appellatur *pragmatica sanctio*, hæcque est sacra Principis jussio, quæ de publico negotio ex concilii sententia ad alienas preces vel simplicem relationem non privati alicujus, sed universitatis emittitur, in qua ipsa etiam veritatis quæstio

venti-

ventilatur. *l. ult. C. d. div. rescript.* Illustris **Dn. Redekerus** potentissimi Regis Danicæ & Ducis Mecklenburgici Consiliarius intimus, Professor in Academia Rostochiensis, Juris Primarius, Patronus & Præceptor meus sanctè venerandus, in *Exam. Inst. 2. quæst. 46. & Comm. ad digest. lib. 1. Tit. 4. th. 4.*

† 4. Hisce Rescriptis valorem atque auctoritatem suam impertitur sacra Imperatoris manus, si modo non sub vel obreptitæ impetrata cæterorumque requisitorum habita fuerit ratio, quæ solide deduxit modo laudatus celebris Redekerus in *comment. ad ff. l. 1. Tit. 4. th. 5.* Quando enim preces veritate non nituntur, inutiles plane sunt. *l. 2. C. d. legib. l. 2. 3. 4. 5. si contra jus vel util.* imo is, qui per mendacium Principi obrepfit, tacendo veritatem, vel subrepfit mentiendo: aut in jure aut in facto, puniendus. *l. 5. eod. pœna falli l. 29. ff. ad L. Corn. d. fals. ut & alia pœna l. 1. C. si nupt. ex rescript. pet.* Quemadmodum nec impetrantibus fructum quendam afferunt ea, quæ contra LL. vel utilitatem publicam elicita sunt rescripta, adeo ut is, qui talia petijt, ambitus crimine damnatus, tertia bonorum parte mulctari ac infamis manere debeat. *l. un. C. d. Senatus Consult.* Confer. *Colleg. Jur. Arg. lib. 1. Tit. 4. th. 27. & seqq.* † 5. Idem quod

quod de rescriptis dicere liceat de privilegiis: Principis voluntati suam illa debere originem ac per subnotationem Imperatorii nominis defendi inque rigore suo conservari. † 6. Privilegia enim irrogare ac interpretari in imperio solius est Imperatoris, & cui is concessit regalem dignitatem ac potestatem exercendi Principis iura, quoad subditos in suo territorio. *Reinkingk. d. regim. secul. & Eccles. l. 1. cl. 3. c. 12. n. 43.* quemadmodum & Regibus ac Principibus sua confirmavit Privilegia in *A. B. tit. 8. & 11.* † 7. Solius dicimus Imperatoris, neque Statuum imperii in hisce expectandum esse consensum, nisi de rebus Imperii fuerint concessa, tunc enim ordines non esse pratercundos, docet *Carpz. d. leg. Reg. c. 13. sect. 8. n. 15.* Idque exemplo confirmat Caroli IV. cui, cum *Anno 1355.* Constitutionem tulisset de incorporatione Ducatum Silesiæ, quod perpetuo Bohemiæ Regno deberent esse indivisibiliter cuncti, paulo post in conventu Norimbergenſi Electorum super ea re assensus erat obtinendus. *apud Goldast. Tom. II. Constit. Imp. pag. m. 350.* Hinc Imperator Otto I. adfirmat, se privilegia dedisse cum scitu & consilio Principum Imperii, in *const. de Locat. & privil. Camera imper. Magdeburg. in pr. apud Gold. Tom. 1. Const. Imp. p. 216.*

† 8. Hæc

† 8. Hæc autem nostra privilegia tum demum Imperatoria manu in suo dicimus conservari vigore : Quando in alterius non vergunt injuriam *per l. 7. C. de precib. Imper. offer. Rittershus. in Nov. pag. 561. n. 24.* neque utilitati adversantur publicæ ; quin potius ille in perjurium incidere videtur , qui impetrat privilegium contra utilitatem publicam , quam se promoturum juravit ; uti bene tradit *Modest. Pistor. part. 3. quæst. 121. num. 1. Carpzov. def. for. part. 2. consil. 6. def. 3.* Quemadmodum & hic attendendum non omnia illa beneficia , quæ ex liberalissimo Imperatoris sinu profluunt , unius ejusdemque esse naturæ , sed secundum intentionem ac voluntatem conferentis dijudicanda , an scilicet privilegia personæ cuidam , ob singularia merita aliæve conditionem peculiarem ita concesserit , ut cum persona ejus intèrant ; quæ *personalis* Jure-Consultis dicuntur ; an vero causæ vel rei certæ , cum in finem , ut quivis etiam Cæsareæ Majestati incognitus iisdem utatur , fruatur , tributa sint *l. 68. 196. ff. de R. J. & realia* vocantur privilegia , quibus tamen ulterius non insistimus.

† 9. Præterea Subscriptiones maxime etiam elucent in *Recessibus Imperii qui sunt Generales Imperii nostri leges ab Imperiali splendore in comitiis*

mittis Procerum Imperii consensu lata. Hic eundem, quem superioribus Cæsarea *Subscriptio* tribuit effectum, dum in promulgatione à solo Imperiali nomine præ & subscripto omne robur ac pondus mutuatur. † 10. Ne autem, quispiam hic, ubi solius Imperatoris nomini, hæc accepta ferimus, sibi imponi patiatur, atque dum in fine recessuum ordine recensita deprehendit & Electorum & aliorum Imperii Statutum nomina, in eam rapiatur sententiam, quasi his potius quam soli Imperatori sit adscribenda recessuum Autoritas; namque animadvertendum est cuncta hæc Statutum nomina non alio fine esse adjecta, quam ut denotent unanimum, quem Legislatori in facienda generali lege præstiterint, consensum: in tantum ut vel salva manente hujus legis essentia, abesse queant, prout in variis etiam recessibus, eadem absuisse introsipientibus patebit. Multo minus separata Archi-Cancellarii Moguntini Electoris ac supposita Imperatori subscriptio quicquam autoritatis Cæsareæ subnotationi detrudere potest; imo tantum abest ut detrahat, ut eandem potius confirmet, augeat, atque summo opere illustret; siquidem illa ad mandatum, (ut verborum tenor se habet) Sacræ Cæsareæ Majestatis proprium facta, rationem

tionem muneris atque Archi-Cancellarii officium denotare solet ; Et tanto quisque potentior , melior ac celsior habetur , quo teste ipso Imperatore in *Nov. 15. pr.* majores atque illustriores illi sunt , qui mandata & jussa ejus suscipiunt.

† II. His ita se habentibus nemo non perspicit Principum subscriptiones quo ad alios operari jura , commoda , immunitates , idque genus alia : Quantum vero ad reliqua superius memorata objecta , nempe capitulationes , paces , foedera , aliasque etiam cum privatis initas conventiones , illorum subscriptiones ipsum maxime subscribentis tangunt personam atque Imperatores vel Principes variis obligationum nexibus involvunt. Circa quas Principum obligationes , ex Subscriptionibus descendentes cum plurimæ à DD. controversæ agitari soleant non inanem operam utrosque nos credo , si totam hanc materiam quibusdam quæstionibus proponamus , earumque decisioni singulare caput reservemus. Sit itaque

CAPVT V.

ILLVSTRIORES QVASDAM
CONTROVERSIAS DE PRINCIPVM
OBLIGATIONIBVS EX SVBSCRI-
PTIONIBVS ORTIS
COMPLECTENS.

S V M M A R I A.

1. *An capitulatio deroget quicquam juri Principis, quo dicitur esse legibus solutus, disputatur.*
2. *Potestas Imperatoris per capitulationem limitata ac restricta est.*
3. *Negativam superioris Controversia esse verriorem, variis argumentis demonstratur.*
4. *Rationes dubitandi.*
5. *Solvuntur eadem.*
6. *Deducitur ad absurdum contraria sententia.*
7. *An factas donationes, privilegiaque concessa & subscriptionibus munita pro libitu Principes revocare possint, disquiritur.*
8. *Distinctione quadam res tota dirimitur.*
9. *Queritur, an & quomodo ex antecessorum conventionibus successores obligentur.*
10. *In regnis hereditariis successores antecessorum pactis stare debent.*
11. *In*

11. In regnis electiis, aliisve per pacta gentilitia ad aliquem devolutis res secus se habet.
 12. Limitatur tamen hac regula, in var. casibus.
 13. Quomodo successores ex contractibus illius, qui injuste imperium invasit, teneantur.

†. Inter illas primum merito locum deferimus illi, quæ Jureconsultorum quorundam ac Politicorum dissensu est nobilissima, dum disquiritur: *An capitulatio, ad quam Imperator ante coronationem & juramenta & subscriptione semet obligavit, derogat quicquam juri Principis, quo legibus dicitur esse solutus.* Hic Quivis sanæ mentis facile judicabit, nobis in propositâ quæstione non esse sermonem de LL. divinis, vel aliis in ratione naturali ac gentium jure fundatis, quas omni tempore Principem atque atque subditos obligasse, & etiamnum obligare adeo certum, ut jus divinum ac rectam rationem Principis potestati subdicere videatur, qui temerario ausu contrarium adstruere conatus fuerit. *Georg. Achat. Enenkel. de privil. jur. civil. l. 1. c. 8. n. 50. & seqq. Reinkingk. de regim. secul. lib. 1. cl. 3. cap. 12.* Sed de legibus saltim civilibus mere positivis: de quibus ardua olim fuit contentio inter *Herm. Vultej. in l. 1. n. 8. C. ubi Senat. vel Clariss. & Gotbofred. Anton. in disput. de Majest. Imper. LL. soluta.*

soluta. ap. Goldastum in Polit. Imper. part. 13. disc. 2.
 quorum ille Imperatorem hodiernum, iis, quibus
 olim Romani LL. civilibus mere positivis solum
 negabat, hic vero asseribat. † 2. Ad controver-
 siam hanc nostram rite decidendam præmitten-
 dum quidem ac satendum est, potestatem Impe-
 ratoris hodie per capitulationem limitatam esse sa-
 tis ac circumscriptam, neque Majestatem illam illi-
 batam, qualis ante aliquod secula fuit, hodierno
 statui ex asse convenire, multominus, quæ de su-
 premi Principis potestate in jure civili sunt confi-
 gnata, omnia Imperatoribus Germanis, salva ve-
 ritate, posse attribui. † 3. Exinde tamen, qui
 Principis personam legibus mere civilibus positi-
 vis dixerit esse alligatam, nostro quidem judicio
 immane quantum à vero aberrabit scopo. Pri-
 mum enim sententiæ huic refragantur variorum
 Imperatorum clarissima effata: utpote *Friderici*
I. qui apud Guntherum hisce verbis:

Summus in orbe ferar, legumque immunis &
expers

Non servire quidem cogor sed condere jura
Eas habeam; vestris cupio disponere cuncta
Consiliis.

Et

Et alibi :

*Nam nihil, ut verum fatear, magis esse decorum
Aut regale puto quam legis jure solutum ;
Sponte tamen legi sese supponere Regem.*

A quo nec alienus fuit Imperator *Sigismundus*, qui
reprehensus in Concilio Constantiensi à Cardina-
le Placentino ob verbum vitiosum : *Si supra leges
sumus, lepidè respondit, quare supra grammaticam
esse non possumus. Lebmänn. lib. 7. Chron. Spirens.
cap. 79. p. 836. Destruunt (2.) eandem leges quam
plurimæ l. 31. ff. d. legib. l. 26. C. d. donat. inter vir.
& uxor. Nov. 105. C. 2. §. ult. quibus antiqui Impe-
ratores soluti LL. dicebantur, quas cum nullibi
immutatas videamus, cur nostri Imperatores non
eodem gaudebunt jure. Albert. Gentil. in disp. de
potest. Reg. absol. p. 8. quin potius ipsos plenitudine
potestatis adhuc uti, animadvertimus ex Recess.
Imper. de Ann. 1495. Rubr. Von Sachen, so sich
vor diesem Land-Frieden begeben haben ibi :
Von Römisch. Königl. Macht und Vollkommen-
heit, quæ sane legum solutionem importat Albert.
Gentil. d. l. p. 10.*

Contradicit (3.) illi sententiæ ratio, namque
in hunc usque diem privilegia concedere Impera-
torem & cernimus & novimus. *Tob. Paurmisch. d.*

F

Jurisd.

Jurisd. Roman. Imperator. l. 1. c. 4. n. 6. & lib. 2. cap. 1. n. 43. quod ipsam solutam legibus potestatem innuit *Reinking. d. Regim. scul. & Eccles. l. 1. class. 3. c. 12. n. 41. Vasquius Illustr. controuv. c. 1. num. 6. & seqq.* Quem etiam latet? Imperatorem in actibus quos gerit, ne hodie quidem ad solennia juris obligari? ipsa praxi testante *ap. Gail. lib. 1. obs. 42. n. 1. 2. 3.* Etenim Donationes ejus absque solennitate insinuationis factæ, Testamenta sine testibus vel nominis subscriptione aliisque solennibus condita valida sunt. Pacta successoria, aliaque solo jure civili improbata, confirmare in potestate ejus est, Pœnam jure civili indictam delinquentibus remittere, Tempus conficiendi inventarii præstitutum prorogare, & quæ alia. Ast hæc in mere civilibus legibus subjectam personam cadere nequeunt, ne forsitan non absurde dixerit *Gotthofred. Anton.* Dictu nefas esse non ut olim, ita hodie Imperatorem LL. solutum esse *in dict. disp. † 4.* Ast inquiet aliquis: Imperatores hodiernos obligatos esse Capitulationibus suis, obligatos esse Recessibus Imperii, quod luculenter innuunt verba *Recess. de Anno 1500.* §. Hierauff gereden und versprechen wir König Maximilian bey unsern Römischen Ehren und Würden für uns und unsere Nach-

Nachkommen, Römische Käyser und König, und auch unsere Erben und Nachkommen, Erz-Herzogen zu Oesterreich diese abgeschriebene Ordnung, Sagung und Articul getreulich und festiglich, soviel uns als Römischen König und Erz-Herzogen zu Oesterreich berührt und berühren mag, zu halten, zu vollziehen und zu handhaben, darwieder auch nicht zu seyn, zu thun noch schaffen, gethan werden, in keine Weise sonder Gefährde, &c. Eiusdem fere tenoris habentur verba in *Ordin. Camer. de Anno 1507. Tit. Was das Camer- Gericht angehen soll*, quos Recessus leges positivas & civiles summo jure quis appellaverit, si quidem leges illæ universales à civili potestate scilicet in comitiis imperialibus ab Imperatore & à Statibus imperii latæ, ut nemini non cognitum, † 5. Verum hæc tanti non sunt, ut à vera nos dimovere queant sententia; Licet enim vel maxime Capitulationes obligationem quandam in Principis persona inducant, non tamen illico civilibus legibus subiectum faciunt Imperatorem. Præterea enim, quod veluti hac de re acute Ill. noster Strauchius *Inst. Jur. Publ. l. 1. c. 4. ad vocem capitulationis* differit; certissimum capitulationem proprie loquen-

loquendo nihil aliud, quam modum esse, ea notione, qua verbi gratia, modus servitutibus in jure privato *l. 4. §. 2. d. serv.* adjici, vel legatis *l. 17. §. ult. de condit. & demonstr.* itemque donationibus dicitur, id est, moderationem, temperationem ac determinationem Imperii, ac valde *auspiciis* definiri per legem, voce legis in proprio sensu accepta, quatenus inferiorem obligat ex præscripto Superioris; Obligatio illa, quæ dependet ex Capitulatione & Recessibus Imperii potius juri gentium, quam juri cuicquam civili adscribenda; liquidem neque Capitulatio, neque Recessus Imperatorem ex se & sua natura obligant, atque eatenus quatenus sunt leges, sed quatenus ita Imperatorem inter & Status conventiones & contractus quasi sunt initi, quod indicant verba capitul. *Leopold. in fin. in verb.* : Daß wir uns demnach aus freyen gründigen Willen, mit denselben unsern lieben treuen, Oheimen und Chur-Fürsten vor sich und sämtliche Fürsten und Stände des Heil. Röm. Reichs Gebings- und Pacts-weiß dieser nachfolgenden Articulen vereiniget, verglichen, angenommen und zugesaget haben &c. Idem patet ex *Recess. Imperii de Ann. 1500. §. Und wir Chur-Fürsten &c. in verbo* : Und wir mit seinem Königlichem Gnaden

den in Contractis weiß verpflichtet und verschrieben haben. *Et in Ord. V Vormatiens. de Ann. 1571.*
 §. Solches Regiment. & postea in verl. Und wir re,
 quia jam nihil adeo congruum est fidei humane
 quam pacta servare, fidemque datam non fallere
l. 1. ff. d. pact. hæcque sint juris gentium, cui Principes
 pariter ac subditos divina Majestas subjecit,
 ideo Principes quidem videmus capitul. & Recess.
 obnoxios, sed solo naturali, vel gentium jure;
 nullo autem civili eosdem ligante.

† 6. Secus enim si hæc explicaverimus, in
 plurima labemur absurda pariter ac difficultates.
 Namque exinde sequeretur quempiam obligari
 sui ipsius imperio, quod est contra rationem & *penult. ff. d. recept. arbit.* (Imperator siquidem solus,
 quas consensu statuum constituit, leges promulgat atque robur eisdem tribuit) sequeretur
 hinc aliquem eadem ratione & subditum & imperantem,
 item quempiam posse tertium eximere legibus,
 quibus tamen ipsemet solutus non esset, & id genus alia. Nolumus denique operose repetere
 ea, quæ, licet vel maxime capitulationem legem
 quandam positivam dicamus, fusiùs circa hanc
 questionem à multis prolata, quibus leges has esse
 fundamentales atque salva Majestate ac legibus

soluta potestate à Principe acceptari posse, exemplo aliorum regnorum clare demonstrant. Videantur *Limnaeus l. 2. cap. 8. & Reinking. l. 1. class. 3. cap. 11. & 12.*

† 7. Succedit nunc alia quaestio: *An factas donationes, privilegiaque concessa & Subscriptionibus munita Princeps pro lubitu revocare possit?* Ita sentiunt *Rolandus à Valle vol. 3. cons. 13. Knipschild. l. 1. de jur. & privileg. civitatum c. 11. n. 8.* alique, verum fundamentis ac rationibus firmis destituti. Contrariam & veriore sententiam defendunt *Enenkel. d. privileg. l. 3. cap. 2. & seqq. Carpzov. d. leg. Reg. c. 3. sect. 14. Grot. d. jur. Bell. & Pac. l. 2. c. 3. th. 13.* dicentes. † 8. Hæc non ita sine distinctione esse transmittenda. Sed Principem tum demum beneficia concessa revocare posse, si vel beneficio præcarii adjecta sit clausula, vel alias justam revocandi habeat causam ex utilitate ac necessitate publica, aut ingrato animo petitam, quibus etiam nos accedimus: Propterea quod concessionem ejusmodi vim habere contractus videantur ac in dubio plenissime interpretanda. *l. 3. ff. d. constit. Princip.* adeo ut ne ex plenitudine quidem potestatis sine causa tales contractus rescindi posse, arbitretur cum *Bald. in cap. 1. §. ad hæc de pac. jur. firm.*

firm. Paul. de Castro in l. digna vox 4. C. d. legib. Carpz. d. loc. n. 11. qui paulo fufius hac de re.

†9. Nova quaestio: *An & quomodo obligatio Principum ex contractibus aliisve conventionibus manu propria subscriptis, descendens, se extendat ad successores?* Quemadmodum expedita res est, Principes ex promissis, vel contractibus suis, quos vel cum subditis vel cum extraneis iniere, vere obligari, atque exinde aliis jus quoddam acquiri, cum ea sit contractuum & promissorum natura, etiam uti Grotius loquitur *l. 2. cap. 14. §. 6. inter Deum & homines.* Ita quoad Successores Principum res haec plurimum habet dubitationis, dum à multis fat confuse est tractata. Nos ad decisionem hujus quaestionis missis aliorum distinctionibus, arbitramur cum *Reinkingio de Regimine Secul. & Eccles. l. 1. class. 3. c. 10. & Grot. d. l. §. 10.*

†10. Separanda regna hereditaria, quae in patrimonio sunt ipsius Principis, in quibus filii vel alii proximiores jure quodam hereditario tanquam heredes omnium bonorum vel ex testamento vel ab intestato succedunt, ab aliis, quae successoribus vel pactis gentilitiis, vel alio sanguinis, non hereditario jure, deferuntur; Ac statuimus, quod in illis successores quosvis antecessorum contractus **servare**

servare obstringantur, propterea, quod hæres non possit venire contra factum defuncti, cujus hæreditatem agnovit. *l. 14. C. d. Rei vind. VVesemb. consil. 11. n. 14.* atque una quodammodo persona censeatur hæres cum defuncto. *Nov. 48. pr.* Itaque sicut proprium factum quis impugnare non potest, ita nec antecessoris sui. *Hillig. ad Donell. l. 20. cap. 2. Lit. N. † ii.* In his vero pro Regula tenendum Successores per conventiones Antecessorum non obligari; qui enim causam non habet ab Antecessore nec ejus nomine gravari debet, facit *Nov. 22. c. 33.* Hinc Franciscus II. Galliarum Rex ad Helvetias, cum de solvendis debitis paternis compellaretur, rescripsit: *Tametsi debita paterna solvere non tenemur, cum hæc sceptrum non hereditario jure habeamus, sed Regia lege, quæ jam inde usque à primis Francorum Regibus lata, ad mares proximos imperium detulit, quæ non aliter nos obligari patitur, quam ad ea fœdera, pactave, quæ cum exteris Principibus ac populis, ad hujus imperii utilitates & commoda, à Majoribus nostris contracta fuerunt; nihilominus tamen, ut patris optimi & charissimi fidei religiose tueamur; legitima ejus debita exsolvere decernimus, ap. Bodin. l. 1. de rep. c. 8. p. 105.* quod præcipue obinet in alienationum contractibus ac inoffi,

inofficiosis illis donationibus, in quibus probabilem non habuit se obligandi causam: Etenim Rex tenetur jura regni & honorem coronæ illibatum servare, cum regni procuratio, non vero spoliatio ac destructio ei fuerit commissa; Et Principatus ac Monarchiæ fuerunt introductæ ac ordinatæ de jure gentium non solum ipsis qui tum aderant, sed & pro eorum posteris, quibus male provisum esset, si liceret unicuique Principi jura alienare regni, suæ tutelæ commissa.

¶ 12. Hæc tamen generatim sic proposita regula suas variis in casibus admittit exceptiones: Ut pote primum, si conventio in regni utilitatem ac dignitatem reip. sit inita, tunc enim illa, quia non tam Princeps quam Imperium per Principem contrahere censetur. *Treutl. p. 1. disp. 6. Tb. 7. Syring. d. pac. Relig. concl. 19.* morte contrahentis non extinguitur, sed in sciam redundat posteritatem. *c. 5. d. rescript. in 6.* hinc verba illa usitata: Solches alles und jedes, wie obgeschrieben, versprechen wir vor uns, und unsere Nachkommen, stets, fest und unverbrüchlich, 2c. in Principum conventionibus sæpiissime annectuntur, ut patet ex *Recess. Imp. d. An. 1555. §.* Solches und jedes aliisque. Secundo, si de re agatur modica, atque nullum in

G

conven-

conventionē vertatur Reipublica præjudicium : Id-
 que ideo quia miserrima alias esset Principum con-
 ditio, si vel omnino non contrahere vel ad mini-
 mum non sine metu futuræ rescissionis esset inte-
 grum : imo ad tales angustias reip. imperantem
 redigere ipsi reip. esset periculosum, sicut ait *Grot.*
l. 2. cap. 14. §. 12. Tiraquell. d. jur. primog. Qu. 35.
n. 9. & seqq. Tertio, *Si conventiones ex natura &*
consuetudine Regii officii fuerint inita. *Carpz. d. leg.*
Reg. c. 3. Sect. 14. n. 17. quale quid accidit in feudo-
 rum concessionibus ; De natura enim & officio
 Principis esse infeudationem, inquit *Baldus in l. 1.*
lect. 1. de constit. Princip. Rosenthal. d. feudis cap. 10.
concl. 38. n. 37. Præterea his casibus, quod succes-
 sores ex conventionibus antecessorum obligantur,
 notandum, quod hæc etiam obtineant, cum ante-
 cessor vi armisue successoris è regno pulsus est.
Ludolph. Schraderus de feud. p. 4. c. 1. n. 70. Quare
 cum Christiernus II. Daniæ-Sveciæ & Norwegiæ
 Rex, è Regnis suis exul à Joachimo Marchione
 Brandenburgensi, aliquot millia florenorum mu-
 tuo accepisset, nihilominus à Successore Regni Fri-
 derico dictam summam, una cum censibus rite pe-
 ti, Ludolphus Schraderus respondit, & multis pro-
 bavit argumentis, *conf. 9. 10. v. 25. † 13.* Quid
 verò

vero dicendum de contractibus eorum, qui sine jure imperium invasere? Resp. istis populum aut veros Reges successores non teneri, siquidem illi jus obligandi populum non habuerunt. Nisi, quod æquitas svadere videtur, in rem populi quid versum sit, tum enim in tantum, quantum locupletior factus tenebitur. *Grotius d. c. in fin.* Confer ad hanc quæstionem *Reinking. de Reg. sec. & Eccles. l. 1. class. 3. c. 10. & Roland. à Valle vol. 3. conf. 13.*

CAPVT VI.

DE

SIGILLIS ET OBLIGATIONIBVS PRINCIPALIVM RE-SCRIPTORVM

S V M M A R I A.

1. *Convenientia subscriptionum & subsignationum declaratur.*
2. *Auctoritas sigillorum.*
3. *Imperatores in sigillando privative auro utuntur.*
4. *An Imperatores ante coronationem pontificiam aureis bullis uti possint.*
5. *Pontifices alia bulla utuntur ante coronationem alia post.*
6. *Imperatores cetera sigilla privative etiam*

communicarunt.

7. *Quam varie recessus Imperii sigillantur, ostenditur.*

8. *Casareo sigillo Statuum cera recessibus adjecta nihil derogant.*

9. *Forma sigillandi recessus Imperii.*

† 1. **C**oronidistandem loco necesse erit, ut patet etiam *Sigilla Principum* pensitemus, quippe, quæ lapidissime subscriptionibus adposita, & magnam inter se deprehendimus habere convenientiam. Præcipua convenientiæ elucet primum ex utriusque effectibus, quos enim modo subscriptiones, eodem & subsignationes Principum operantur immunitates, privilegia: introducunt obligationes, probationes, & id genus alia, in tantum, ut sigilla nonnunquam sola recessibus subijci, atque adeo ipsius subscriptionis vice simul fungi reperiamus, prout exemplo nobis sunt omnia fere antetempora Caroli V. edita diplomata, quibus, ut supra monitum, Principum subscriptiones non adeo frequentabantur, propterea, quod sat præsidii in solis Caesarum sigillis esse positum, nemo non arbitrabatur. † 2. Tanta enim tunc etiam in privatis scripturis sigillorum erat auctoritas, ut inter extrema opprobria habitum fuerit, si quis earum

xerum

rerum fidem prostituerit, quas proprio charactere munierit; Imo inter articulos etiam equestris nobilitatis relatum sit, ne, si quispiam forte sigilli fracti insimulatus esset, ad honores militaris exercitii, quod *Torneamentum* appellant, admitteretur. Conveniunt secundo in eo subscriptiones & subscriptiones, quod quemadmodum in illis, ita & his prerogativa quadam soli Cæsareæ Majestati reservata videatur. Imperatoris scripturæ proprium olim erat *sacrum Encastum*. † 3. Sigillorum proprium est *Aurum*, quo tanquam omnium metallorum & colore & virtute potissimo, Imperatores nostri privative hætenus usi, veluti ex aureis illis Bullis constat, quæ plurimis constitutionibus ac diplomatis in quibus res magni momenti continebantur, appensæ conspiciuntur. ¹¹⁰⁰ aureas bullas jam tum à Carolo Magno, Ludovico Pio & Carolo Calvo Imperatoribus fuisse usurpatas, ostendit *Limneus d. jur. publ. lib. 1. c. 11. n. 20.* ex *Pierre de Miraulmont. de la chancellerie de France pag. 29. & seqq.* Guicciardino in *description. Belgii. p. 176.* & Cornelio Kempio *lib. 3. de origine, situ, qualitate & quantitate Frisia. cap. 20. pag. 290.* apud quos exstat Caroli M. privilegium Frisonibus datum, bullæ Aureæ murimine roboratum. A Fri-

derico II. talia privilegia, aureo sigillo confirmata, etiam concessa esse patet inter alia ex literis investituræ Ducatus Luncburgensis Othoni factæ, in Braunschweigischen Historischen Handelen part. 1. c. 1. p. 29. De Sigismundi bulla quadam aurea vid. Goldast. Tom. 1. Const. Imper. p. 166. de Carolo IV. Cuspinianus in vita Caroli IV. p. 479. quæ consuetudo adhuc nostra usque tempora continuata: prout id comprobant varia variorum aureo sigillo munita privilegia, quæ ubique in Principum aliorumque Statuum Archivis asservantur.

† 4. Hic loci non prætereunda est controversia, quæ à nonnullis Pontificiæ religionis additis, movetur: *an scil. Reges Romanorum antequam diadema Imperiale ipsorum capiti fuerit à Pontifice imp. sum. hac aurea bulla prerogativa gaudere possint?* Caninius in discurs. ad A. B. pag. 61. & Lancellottus, in Templ. omn. judic. c. 1. §. 1. quæst. 3. lib. 1. negant, ac coronationem pontificiam maxime urgent, quod & facit Glossa in Clem. Roman. in fin. d. jurejur. ubi Clemens V. ita insit: *Hoc quoque juramentum, & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuncios præstitum receptis sua coronationis insignibus innovavit, prout in patentibus ante coronationem ipsam, ejus regio magno sigillo, & aliis*

aliis post coronationem eandem, ejus imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis plenius continetur. Ex quibus Glossa colligit, ante coronationem Imperatorem non bulla sed sigillo tantum uti debere, † 5. ad exemplum ipsius Pontificis, qui non aliter Bulla ante, quam post coronationem utitur; nam Pontifices ante Mitram sibi impostam non sigillant bulla integra, sed ea, quæ ex uno latere habet DD. Petri & Pauli imagines, ex altero vero plana est; At post coronationem integra utuntur bulla, cum imaginibus prædictis, ex una parte & cum Pontificis nomine ex alia. *Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. jur. univ. lib. 15. c. 3. n. 24. & seqq.* Verum enim vero non credimus Pontificiam coronationem tantæ esse consequentiæ, ut Cæsarex Majestati quicquam in his dare vel detrahere queat, præcipue cum claim nobis non sit, Fredericum secundum sex annos, antequam coronaretur à bulla aurea non abstinuisse, ut testis est *Canninius dict. loc. pag. 1.* neque tamen unquam ipsi fuisse contradictum: ac propterea hodiernos nostros Imperatores, qui non amplius, coronæ à Romano Præsule petendæ, ergo, Romam tendunt, optimo jure in iis usurpandis perseverare: Quicquid etiam alii blaterent de hac coronatione, quasi hæc

hæc demum electis Regibus Romanorum, cum nomine Imperatoris vel Augusti, omnia jura potestatem ac dignitatem tribuat, quorum tamen clamores vel argumenta nihil moramur, quæ uti dextre proposita, ita doctæ ac prolixè refutata sunt à *Limneo Jur. publ. lib. 2. c. 4. n. 56.*

† 6. Quemadmodum vero aurea sigilla rebus majoris momenti, ita quoque cerea & plumbea negotiis vilioribus Imperatores adjiciebant; Illis fere utebantur, quando ad matrem, uxores vel liberos, his vero, quando ad Despotas, Patriarchas & reliquos Magistratus honorarios literas dabant. Cerea Sigilla inferioribus nunc sunt communicata; Notandum tamen, quod primis temporibus id factum saltem fuerit Principibus ac Magnatibus, postea etiam aliis, verum summa quandoque in colore differentia. De Friderico III. Imperatore refert *Giovan Battista Pigna l. 7. dell' historia de' Principi d' Este pag. 544.* quod ipse Ducem Modenæ & Regii creavit, data facultate sigillandi cera alba, Eandem potestatem Rex Galliarum attribuit Renato Regi Siciliæ An. 1468. habent enim hoc peculiare Reges Franciæ ut cera alba, quippe quo præ reliquis omnibus delectantur colore privative utantur, *Pierre Miranmont de la cbarre*

chancellerie de la chancellerie de France pag. 26. & seqq. An. 1512. hat Kayser Maximilian Graffen Hovern zu Mansfeld die Begnadung gethan, daß alle Graffen zu Mansfeld hinfort sich Wohlgebohrne schreiben, und mit rothem Wachs siegeln möchten und sollten, denn sie biß auf diese Zeit nur grünes gebraucht hätten. Spangenberg in seiner Mansfeldis. Chronica c. 348. p. 404. Plumbeas bullas Pontifices hodie sui juris fecerunt. l. 1. Cerem. Eccles. Rom. c. 2: in fin. in tantum ut Alexander III. Pontifex inter alia privilegia reip. Venetæ vel hujus Duci concefferit jus obsignandorum plumbo diplomatum. Renatus Chopping. de Domino Gallico lib. 2. tit. 2. p. 224. n. 8.

† 7. Denique non abludunt etiam Principum subsignationes à subscriptionibus in varietate ac diversis sigillandi modis, qui hinc inde ac præcipue in Comitibus sanctionibus juxta multifarias subscriptiones supra cap. 4. traditas sunt conspicui. Si enim rationem eorum ineamus, Veteres ad Maximilianum usque I. Imperatores solos sententias ac decreta Comitibus Cæsareo suo sigillo signasseprehendimus: Exemplo sunt Aurea Bulla, quæ ab hoc signo nomen traxit Caroli IV. Reformatio Friderici III. Maximiliani I. Ordin. Camera, quæ

H

in

in Vangionum urbe, Anno 1495. edita, neque aliter Constitutio pacis publicæ in eadem in Comitibus sancita se habet. Ast in ejusdem anni decreto Wormatiensi *de capitatione*, vulgo dem *gemeinert Pfennig*, duo nobis sistuntur sigilla, alterum Cæsareæ Majestatis, alterum Bertholdi Moguntini Pontificis: in *ordinatione Regimenti de Ao. 1500.* cernuntur multorum Imperii Procerum signa appensa. Quænam hujus sit diversitatis ratio forte quispiam quærit. Quod decretum Wormatiense *de capitatione* quod & Imperator & Moguntinus obsignarunt, attinet: Sciendum contineri in illo quandam obligationem, qua omnes Electores, Principes cæterique ordines se Imperatoris Majestati ad contributionem Imperii universalem devinxerunt, eaque propter Moguntinum Principem, tanquam Electorem & Archi-Episcopum, nomine omnium Statuum, ejus rei obsignationem suscepisse: quodque similiter factum in illa constitutione pacis publicæ, qua Imperii Proceres Anno 1495. se ad conservationem antecedentis ordinationis & ad executionem contra violatores pacis publicæ obstrinxere, quæ solius Moguntini sigillum nobis repræsentat. Quantum vero ad Regimenti ordinationem in qua multorum Principum

pum signa conspiciuntur, ibi animadvertendum, tunc temporis uti *Kircherus in Morcillerio suo l. 4. c. 2. n. 49.* ratiocinatur, sese libertatem germanici status magis magisque aperuisse, cum quæ singuli singulis votis & suffragiis in publico conventu promitterent, quæ sponderent, ut eo firmior obligatio foret variis etiam suis sigillis adjectis constabillire voluerint: Et quidem tunc primum inter Imperatorem Proceresque Germaniæ convenisse, ut quæ omnium & singulorum consensu constituerentur, etiam multorum annulos Cæsareo sigillo annexos haberent. Atque ea ratio in plebisque comitiorum consultationibus, postea fuit, hactamen moderatione observata, ut quidem omnes & singuli Status consensum suum subjectis nominibus contestatum facerent, non tamen omnes subscribentes sigilla sua apponerent. Sed ex ordinibus certi & Electores & Principes Comitesque à Civitatibus quoque una vel plures legerentur, qui anulum suum, loco totius sui corporis, facta ejus rei expressa mentione, subjicerent: pro ut hæc penitus in posteriores Recessus introspectentibus erunt manifestiora. † 8. Ne autem quis, quod Cæsareo sigillo aliæ ac variæ Statuum imagines cætræque adjunguntur propterea in eam

rapiatur sententiam atque existimet Imperatoris
 authoritati ac juri quicquam detrahi ; Non enim
 ea est harum imaginum ratio , quae olim in Fran-
 cia , cum C A R O L I S E X T I Regis literae
 non ipsius Regis , sed Reginae imaginem re-
 ferrent , quod nihil ille , extra se constitutus , con-
 sensus & voluntatis haberet ; sed Obligatoria sal-
 tem ex parte Principum sunt illae , eo inprimis sine
 appositae , ut communem Procerum consensum
 mutuumque Obligationis vinculum denotare
 queant : reservatis interea Caesareae Majestati
 consignationum libertate ac authoritate ; in quibus
 vis aliis literis , edictis , mandatis , concessis privi-
 legiis , caeterisque negotiis , quae ordinum con-
 sensum non requirunt atque plenissima potestate
 ab ipso vel Ministris ejus expediuntur. † 9. Quo
 vero ordine , quaeve forma exteriori hac obfigna-
 tiones perfici soleant , ostendunt ex *Lebmanno*
Schutzius in Collegio publ. Disp. 10. th. 15. L. E. &
Limnius d. jur. publ. l. 9. c. r. n. 221. quorum expres-
 sa huc referre verba ducimus operae pretium. Ita
 autem illa : Wo die Käyserl. Majest. oder gleich
 allein ihre Commissariet : Item Chur Fürsten,
 Fürsten , Praelaten , Graffen selbst Persönlich
 zu liegen so wird die Sieglung erstlich auff die Käy-
 serl.

ferl. Majest. gestellet, welche oben an eine gedoppelte Schnur unter der Kays. Maj. Siegel voneinander getheilt, und auf der rechten Handel Siegel, die Geistlichen, nemlich, von aller Geistlichen Chur-Fürsten wegen der Chur-Fürst zu Maynz, oder Ihr. Churf. Gnaden abwesend, der Rätthe einer, oder ein ander anwesender Geistlicher Chur-Fürst. Von wegen der Geistlichen Fürsten, welcher zugegen, und in Sessione prior, oder derselben Rath einer, wo kein Geistlicher Fürst zugegen. Secundo loco: Auf der rechten Seiten, siegelt ein Praelat: Auf der linken Seiten unter des Kaysers Siegel, gegen Manns über siegelt Pfalz Chur-Fürst, oder an Ihrer Chur-Fürstlichen Gnaden statt, wo die abwesend, ein ander Weltlicher Chur-Fürst, oder Ihrer Churf. Gnaden Rath einer. Nach Pfalz, anderselben Schnur sieglet Bayeren, oder dessen abwesend, ein anderer Weltlicher Fürst, oder Ihr. Gnaden Rath einer. Tertio loco: Auf der linken Seiten sieglet ein Wetterawischer oder Schwäbischer Grasse, alterni vicibus. Letzlichen fasset man die beyde zertheilte Schnur wiederumb zusammen, wie oben bey der Kayserl. Maj. Siegel beschehen, und darin siegelt zu Beschluß die

Reichs-Stadt, darinnen der Reichs-Tag gehalten.

Quibus dissertationi nostrae finem imponimus. Multa adhuc tractari addique hic possent huic nostro scopo inservientia: Verum cum & Raritas librorum obstiterit, & certam ob causam mihi properandum fuerit, haec, quae vides Benevole Lector colligere & sub certa capita redigere volui. In tantis enim voluisse sat est. Tuum erit, humanissime Lector, haec ipsa benigne interpretari, & si quae nec acu tacta, nec accurate, ut debebant, tractata, ponderata & decisa sint; tua x-
quanimitate, benevolentia, iudicioque supplere accurato. Nos interim Deo Triuno gratias agimus, quas possumus, quas debemus maximas, quod assistentia sua sanctissima in hoc opere nobis clementer adesse, & Spiritum suum benignissimum concedere voluerit. Huic studia
nostra porro commen-
damus,

SOLI DEO GLORIA.

Man

Man hat, zu Erfüllung des Platzes, so viel der selbe
vergönnen will, (Tit.) denen Herren Liebhabern mehrere
Dispp. angeben, und darbey dienstlich melden wollen: Daß
solche, wie gegenwärtige, ebenmäßig zu Jena in der Hellerischen
Buchdruckerey, (mit einem gedruckten Catalogo, der be-
reits biß in das 7te Alphabet angewachsen ist, und noch
viel 1000. Stücke, von allerhand in alle Facultäten einschlagende
Dispp. in sich faßet,) um billigen Preiß zu haben sind, als:

Gerlachii de successione feudali.

Slevogtii de allodialis investituræ renovatione.

Ejusdem de alienatione Domino prohibita.

Ejusd. de alienat. fisci vel imperator. privilegiata.

Schroeteri de origine landem. apud Germanos,

Ejusd. de investitura ministrorum ecclesiæ.

Schaumburgii de fine fidelitatis vasallitiæ sva-
sorio unico justificatorio autem ex conventionione in-
ter dominum & vasallum arbitraria diverso.

Strubenii de origine nobilitatis germanicæ &
præcipuis quibusdam ejus juribus.

Ayreri de censibus mora crescentibus. Accedit
ejusdem programma de censu regali.

Feltzii de feudis oblati.

Rothii de potestate domini territorii, & relativa
subditorum obligatione.

Kemmerichii de investitura per baculum & an-
nulum, & jure patronatus regio,

Brück.

Brückneri de renunciatione invalida.
Ejusdem Christianis non esse licitum jurare, nisi
in casu necessitatis, ostendens.

Ejusdem quaestio : an Justinianus Imper. recte
usurpaverit titulos Germanici & Allemannici? ubi
simul nova derivatio vocis Germanorum propo-
nitur & deducitur.

Menckenii de vi superioritatis territorialis in ter-
ritorii imperii clausis, & discernendo ab eadem ju-
dicio feudali, intuitu feudi in iisdem siti, curiae do-
mini directi relinquendo.

Lynckeri de jure repressaliarum jurisque genti-
um & civilis qua illud convenientia ac disconve-
nientia ostenditur.

Ejusdem de commendatione speciali.

Ejusdem de mandato rei turpis.

Ejusdem de Ganerbinatibus.

Ejusdem de Compromisso.

Ejusdem de Archivo Imperii.

Mülleri de Residentibus.

Ejusdem de citatione subsidiali.

Thomasii larva legis Aquiliae detracta actioni
de damno dato receptae in foris Germanorum.

Coeleri de Regionibus suburbicariis, Baudere-
siis, Baronibus & Paramonariis.

F L N I S

A01 1476067

